

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף סח

משנה: כל הפסולין לעבודה במקדש **שמלקו**, מליקתן פסולה, ולמרות שהמליקה פסולה **אינו מטמא בבית הבליעה**, כלומר כיון שהמליקה הפסולה הועילה לגבי זה שאם הקרבן עלה למזבח לא מורידים אותו, לכן אין העוף נחשב לנבילה ואינו מטמא את האוכלו.

מלק בשמאל (במקום ביד ימין) **או בלילה** (ועבודה כשרה רק ביום), **שחט** עוף של **חולין בפנים** (= בתוך העזרה, ובכך הוא נאסר באכילה משום 'חולין בעזרה'), **וקדשים בחוץ** כלומר שחט מחוץ לעזרה עוף שהוקדש לקרבן (= ובכך הוא נאסר באכילה לפי שדינו במליקה), **אינן מטמאות בבית הבליעה**, והטעם לגבי מלק בשמאל או בלילה לפי שהדין הוא שאם עלו למזבח לא ירדו, והטעם לגבי שחט חולין בפנים או קדשים בחוץ יבואר בגמ'.

מלק בסכין (במקום בציפורן), **מלק חולין בפנים** (= בתוך העזרה), **וקדשים בחוץ** (= שחט מחוץ לעזרה עוף שהוקדש לקרבן), וכן אם מלק **תורין שלא הגיע זמנן** (= רק תורים גדולים כשרים להקרבה), **ובני יונה שעבר זמנן** (= רק בני יונה קטנים כשרים להקרבה), עוף **שיבשה גפה** (= הכנף שלה), **שניסמית עינה ושנקטעה רגלה** (= ובכך היא 'מחוסרת אבר' ופסולה), בכל אלו העוף **מטמא בבית הבליעה**, כיון שאין כאן מליקה כלל ודינו כנבילה.

זה הכלל: כל עוף שמצד עצמו כשר להקרבה אלא שנפסל בעבודה (כגון שנמלק בשמאל או בלילה), אינו מטמא בבית הבליעה, לפי שמליקתו הועילה לגבי שאם עלה למזבח לא ירד, ולכן זה נחשב ל'מליקה' והעוף אינו נבילה. וכל עוף שפסול מצד עצמו (כגון תורים שלא הגיע זמנם וכו' ומחוסר אבר), מטמא בבית הבליעה, לפי שמליקתו אינה 'מליקה' ולא הועילה כלום שהרי אפילו אם עלה למזבח מורידים אותו, וא"כ הוא נבילה.

גמרא: אמר רב: מלק בשמאל או בלילה, אין העוף מטמא בבית הבליעה, אבל עוף שנמלק ע"י זר (= ישראל שאינו כהן) או ע"י סכין ולא בציפורנו של הכהן, העוף מטמא בבית הבליעה. [נכפי שהתבאר במשנה, אלא שרב הוסיף 'נמלק ע"י זר' שדינו כנמלק ע"י סכין].

קושיא על רב: מאי שנא שמאל? דאית ליה הכשירה ביוה"כ! כלומר הטעם שמלק בשמאל אינו מטמא בבית הבליעה, לפי שמצאנו עבודה שכשרה ביד שמאל, וזה ביום הכיפורים, שהכהן נוטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו, וכיון שיש עבודה שכשרה ביד שמאל לכן אף שהמליקה פסולה בכל זאת היא נחשבת ל'מליקה' ואין העוף מטמא בבית הבליעה.

ולילה? אית ליה הכשירה באיברים ופדרים! וכן מצאנו עבודה שכשרה בלילה, וזה באיברים ופדרים של הקרבנות שאפשר להקטירן כל הלילה, ולכן עוף שנמלק בלילה אינו מטמא בבית הבליעה וכן"ל.

א"כ קשה, **זר נמי אית ליה הכשירה בשחיטה!** והרי מצאנו עבודה שכשרה בזר, והיא השחיטה, וא"כ זר שמלק לא יטמא בבית הבליעה.

תירוץ: שחיטה לאו עבודה היא: שחיטה אינה 'עבודה' שהרי היא כשרה בכל אדם, וכן היא נוהגת גם בחולין.

קושיא: ולא? וכי שחיטה אינה 'עבודה'? **והאמר ר' זירא, שחיטת פרה אדומה בזר פסולה, ואמר רב עלה, "אלעזר" ו"חוקה" כתיב בה:** כלומר רב הסביר את דבריו, ששחיטת פסולה בזר כיון שנאמר בה לגבי שחיטתה **"וַנִּתְּתָם אֵתָהּ אֶל אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֵתָהּ אֶל מַחוּץ לַמִּחְנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו"**, וכן נאמר בה **"זאת חֲקַת הַתּוֹרָה"**, ובכל מקום שנאמר "חוקה" הכוונה שזה מעכב, נמצא ששחיטת פרה אדומה כשרה רק בכהן, וא"כ מוכח ששחיטה היא 'עבודה'.

תירוץ: שאני פרה דקדשי בדיק הבית היא: פרה אדומה היא לא 'קדשי מזבח' אלא 'קדשי בדיק הבית', דהיינו שיש בה קדושת דמים בלבד כמו דבר שהוקדש לבדיק הבית ואינה קדושה בקדושת הגוף (שהרי לא מקריבים אותה על המזבח), ואי אפשר ללמוד ממנה לשחיטת קדשי מזבח (= קרבנות).

קושיא: ולא כל דכן הוא? קדשי בדק הבית הוא עבודה, קדשי מזבח לאו עבודה היא? וכי אין כאן 'כל שכן'? והרי אם בקדשי בדק הבית שחיטה היא 'עבודה', וכי שחיטה בקדשי מזבח אינה 'עבודה'?! (= כלומר אמנם שחיטת פרה אדומה אינה 'עבודה' לגבי קדשי מזבח, אבל היא כן נחשבת 'עבודה' לגבי קדשי בדק הבית, וא"כ כל שכן ששחיטה בקדשי מזבח נחשבת ל'עבודה').

תירוץ: אמר רב שישא בריה דרב אידי: שחיטת פרה אדומה דומה לראיית נגעים שהיא אינה עבודה ובכל זאת רק כהן יכול לראות נגעים, וכמו כן שחיטת פרה אדומה אינה עבודה למרות שרק כהן יכול לשחוט אותה.

שאלה: ונילף מבמה: נלמד מבמה (= 'במה' היא מקום שהיו מקריבים בו קרבנות מחוץ למשכן, לפני שנבנה בית המקדש היו זמנים מסויימים שהיה מותר להקריב בבמה) שזר כשר למלוך בה עופות לכתחילה, וכיון שמצאנו מקום בו זר כשר לעבוד לכתחילה א"כ זר שמלק לא יטמא בבית הבליעה.

תשובה: מבמה לא יליף: אי אפשר ללמוד מבמה שהיא כמו חול לגבי המקדש.

קושיא: ולא? והתניא מנין ליוצא שאם עלה לא ירד שהרי יוצא כשר בבמה! כלומר והרי למדנו בכרייתא - אימורים שיצאו מחוץ לעזרה ונפסלו בכך, אם עלו למזבח לא ירדו, שהרי מצאנו בבמה שאין בה בכלל פסול של 'יוצא'. ע"כ הכרייתא. נמצא שכן לומדים מבמה למקדש!

תירוץ: תנא אזאת תורת העולה סמיך ליה: הדין שנאמר ב'יוצא' שאם עלה לא ירד אינו נלמד מבמה, והתנא של הכרייתא סמך את דבריו על הפסוק "זאת תורת העולה", שאנו דורשים ממנו תורה אחת תהיה לכל העולים על המזבח שאם עלו לא ירדו, ואפילו אם הם פסולים, ומה שהכרייתא הזכירה 'במה' זה רק סמך בעלמא.

רבי יוחנן אמר, זר אין מטמא אבית הבליעה סכין מטמא אבית הבליעה: רבי יוחנן חולק על רב לגבי מליקת זר, שמליקת זר אינה מטמאה בבית הבליעה לפי שלומדים זאת מבמה (= הוא לא סובר שבמה כמו חול לגבי המקדש), אמנם הוא מודה שעוף שנמלק ע"י סכין מטמא בבית הבליעה, כיון שאין כאן לא שחיטה ולא מליקה ולא מצאנו בשום מקום שמליקה בסכין כשרה.

תנן, כל הפסולים שמלקו, מליקתן פסולה: כך למדנו במשנתנו. לדעת רבי יוחנן הלשון "כל הפסולים" במשנה ניחא, כי הוא בא לרבות זר שמליקתו מטהרת מנבילה. אבל לדעת רב הסובר שמליקת זר מטמאה, מה יש לרבות מהלשון "כל"?

תירוץ: לא לאתויי שמאל ולילה: לרבות מליקה ביד שמאל או בלילה שמועילים לטהר מטומאת נבילה.

קושיא: שמאל ולילה בהדיא קתני: הרי מליקה בשמאל ובלילה כבר כתובים במפורש במשנה, ומשמעות "כל" באה לרבות מה שלא מוזכר עדיין במשנה!

תירוץ: תני, והזר מפרש: בתחילה המשנה נקטה כלל, ואחר כך המשנה חוזרת ומפרשת הענין.

תא שמע: מהכתוב במשנתנו 'זה הכלל כל שהיה פסולו בקודש אינו מטמא בגדים (= דהיינו טומאת נבלה) אבית הבליעה'. לדעת רבי יוחנן ניחא, כי ה'כל' בא לרבות מליקת זר שאינה מטמאה. אבל לדעת רב שמליקת זר מטמאה מה בא הכלל לרבות?

תירוץ: ולטעמיך וכו': ולשיטתך המקשן, קשה גם לרבי יוחנן מהכלל שכתוב בסיפא של המשנה "שלא היה פסולו בקודש מטמא בבית הבליעה". והמילה "כל" שנאמרה קודם לכן מתייחסת גם לכלל הזה. ואם כן מה ה'כל' כאן בא לרבות?

אלא הכלל ברישא "כל שפסולו בקודש אינו מטמא" בא לרבות עופות קדשים שנשחטו במקדש ונפסלו משום שאין להם הכשר אלא במליקה, אך אינם מטמאים בבית הבליעה. ודין זה לא מפורש במשנה אלא נלמד מה"כל" שפסולו בקודש.

ההכלל בסיפא "כל שלא היה פסולו בקודש מטמא בבית הבליעה" בא לרבות מליקת חולין בחוץ, שאין להם הכשר אלא בשחיטה, ולא חשובה המליקה לטהרם מידי נבילה.

תניא כוותיה דרבי יוחנן וכו': אם מלק את קרבן העוף, זר או כהן פסול. וכן הפיגול והנותר והטמא בעופות קדשים. אף על פי שאסורים באכילה ובהקרבה, אין הם מטמאין בבית הבליעה. עד כאן הברייתא. מוכח שמליקת זר מטהרת מנבילה.